

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Борислав Александров Ясенов
АМГИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, в област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство, докторска програма „Музикознание и музикално изкуство“.

Със заповед № 3-РК-86 от 06.01.2022 г. на Ректора на Нов български университет, София, съм определен за член на научно жури, за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Ролята за флейтиста като солист през XVIII, XIX, XX век: компаративно изследване на постиженията спрямо очакванията“, за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство, докторска програма „Музикознание и музикално изкуство“. Автор на дисертационния труд е Мирна Мликота-Диздаревич – докторант в свободна форма на обучение към департамент „Музика“ на НБУ, София, с научен ръководител: проф. д-р Луиза Селло, проф. д-р Милена Шушулова-Павлова НБУ, София.

Предоставеният ми комплект материали включва следните документи: автобиография, дисертационен труд, автореферат, научни публикации и опис на концертите.

С изключително удоволствие и радост се запознавам с творческите постижения и дръзновения в научната сфера на колеги флейтисти, които за щастие стават все повече. Всяко едно изследване допринася за обогатяването, развитието и усъвършенстване на уменията и компетентностите в сферата на флейтовото изкуство в различни аспекти – изпълнителски, методически или философско-естетически.

Мирна Мликота-Диздаревич завършва основно и средно музикално образование с отличие и е удостоена с наградата Summa cum laude. Продължава обучението си в Музикалната академия в град Сараево, с преподавател по флейта проф. Сакиб Лачевич, където през 2016 година придобива образователно-квалификационна степен „бакалавър“, а през 2018 г. и „магистър“. През 2019 г. завършва втора магистратура в Музикалната академия в град Любляна, в класа на проф. Матей Жупан. Участва в много майсторски класове и работи с изтъкнати флейтисти като: Лаура Левай Аксин, Любиша Йованович, Рената Пенезич, Каролина Шантл Зупан (при която завършва третата си академична година като част от програма Еразъм Мундус в Любляна), Марина Хорак, Пиер-Ив Арто, Тревор Уай, Орландо Вале, Филип Ален-Дюпре, Дамян Краячич, Карл-Хайнц Шютц, Рафаел Леоне, Ана Доманчич, Борис Превишич, Луиза Селло (при която завършва академичната си 2017-2018, част от програма Еразъм+ в Триест). Удостоена е с наградата „Златна значка“ на Университета в Сараево за изключителен артистичен успех. Участва в много национални и международни конкурси. От 2018 г. е докторант в НБУ, София.

Художественотворческата дейност на докторанта е активна и богата. Мирна Мликота-Диздаревич концертира в Хърватия, Босна и Херцеговина, Сърбия, Черна гора, Словения и Италия. Свири на фестивали като: Сараево фестивал на камерната музика, Majske svečanosti, Zeničko proljeće, Grad, Flavtistra, Bašćaršijske noći, Flautissimo, Flute & Me и др. През 2019 година основава трио Флавия – флейта, цигулка и виола, а от 2021 г. е член на флейтов ансамбъл Le agape, създаден и ръководен от проф. д-р Луиза Селло. Дисертантът свири на флейта, пиколо флейта и траверсо флейта. Концертната ѝ дейност е свързана както със солови изяви, така и с различни камерни ансамбли и оркестри. Богатия репертоар на флейтистката включва произведения от бароковата до съвременна музика.

Педагогическата работа на М. Мликота-Диздаревич е обвързана с Музикалната академия в Сараево, където заема академичната длъжност асистент преподавател по флейта в Катедра по духови инструменти и акордеон.

Докторантът участва в Млад научен форум за музика и танц, София, 10-11 октомври 2020 година – конференция с международно участие на Нов български университет, с доклад на тема: „Музиката във виртуалната реалност“.

Дисертационният труд е посветен на флейтовото изпълнителско изкуство, към което дисертантът подхожда философски, споделяйки лични виждания за проблеми касаещи флейтиста-изпълнител. Поднесената информация обхваща огромен период от време в историческото развитие на музикалното изкуство от епохата на Барока до днес. Представена е дедуктивно от общата характеристика на музиката и формите през определена епоха, през известни композитори, творчеството им за флейта, както и сравнителен анализ на характерни особености на интерпретацията през дадена епоха и съвремението ни. Поради разглеждането на огромния период и обемността на материята в изследването не може да се обърне позадълбочено, детайлно внимание на елементи от конкретна проблематика. Фактически всеки един проблем от засегнатите е изследван и разработен подробно и многократно от колеги у нас и в чужбина.

Това, което ме впечатли е прегледното, точно и ясно поднесено съдържание. Разсъжденията върху тезата на дисертационния труд показват личен поглед и сериозно познаване и отношение към разглежданата тематика. Поднесената информация ще спомогне за увеличаване на знанията и уменията на подрастващите, формиращите се флейтисти, ще им даде попълна светлина и ясна насока за тяхното развитие. Ще ги амбицира в постигане на високи професионални резултати. Ще обогати компетентностите на музикалните педагози. Гореизложеното обуславя приносния характер на дисертацията.

Трудът отговаря на изискванията за създаване на дисертация. Мирна Мликота-Диздаревич систематизира огромно по обем и качество съдържание използвайки дедуктивния метод, а също и дескриптивен, теоретичен – отнесен към психологията на възприятието и изпълнението, стилова интерпретация, анализ, сравнителен-анализ, както и емпиричен.

Обект на изследването е ролята на флейтиста като солист през XVIII, XIX, XX век, разгледан в исторически и съвременен аспект.

Предмет на изследването е флейтовото изпълнителско изкуство от епохата на Барока до днес – проблематика засягаща стилови и интерпретационни аспекти, репертоар, личности, предимства и недостатъци в социално-културен, изпълнителски и технологичен аспект.

Цел на изследването е разглеждане и прилагане на изпълнителски подходи за постигане на стилна, адекватна интерпретация, съхраняване на същността и художествената стойност на музикалното изкуство, както и обогатяване на знанията и методиката на преподаване. Докторската теза касае способности за комбиниране на класически стилове при сценични изяви с нови възможности, базирани на технологиите за създаване на иновативност в изкуството.

Задачите, които докторанта си поставя са:

- проследяване и сравнителен анализ на ролята на флейтиста-солист от XVIII век до наши дни;
- да се направи исторически преглед на техническото усъвършенстване на флейтата и характеристика на видовете, както и иновациите, свързани с инструмента, в доказателство на неразривната връзка между инструмент, изпълнител и композитор;
- разглеждане на проблемите в съвременния изпълнителски процес, позитиви и негативи породени от дигитализацията и технологичните постижения;
- да се представят хронологично най-важните флейтови школи и флейтисти, както и на произведения за флейта през разглежданите периоди;
- да се анализират предимствата и недостатъците в социално-културен, изпълнителски и технологичен аспект, наложени от епидемиологичната обстановка през последните

две години. Намиране на възможности за реализация и подходи за запазване и подобряване на художествената стойност на музикалния продукт в тези трудни условия;

- в социологичен аспект да се направят изводи за същността и ролята на личността на флейтиста-изпълнител, солист в исторически план от епохата на Барока до съвремението ни;
- да се обърне внимание върху трактовката на старите стилове – оригинален „автентичен“ или съвременен, в контекста на традициите на различните изпълнителски школи, а също и на личния естетически вкус и култура на интерпретатора.

Дисертационният труд се състои от въведение, три глави, заключение, списък с приносите, публикации и концерти свързани с докторската теза (8 концерта, с линк и една публикация), библиография (16 източника и 69 интернет страници).

Въведението представлява своеобразен философско-естетически обзор на развитието на музикалното изкуство през вековете, влиянието което промените оказват върху използването на инструмента в музикалната практика, мястото на флейтата, подходите на изпълнителя-флейтист в съответствие с изискванията на времето. Разгледан е проблемът свързан със съвременните технологии, виртуалния свят, реалност оказваща положително или неблагоприятно въздействие върху художественотворческия процес, респективно върху музикалното изкуство. Влиянието на различни фактори, поради които музикантите се насочват към звукозаписна дейност, изграждане на кариерата си в онлайн пространството, това е посочено като негатив, но то носи и ползи, изразени в по-голяма възможност за широк достъп на много хора от различни краища на света до музикалното изкуство. В контекста на разсъжденията си дисертантът задава актуални екзистенциални въпроси свързани с оцеляване и развитие на музикалното изкуство и възможността за запазване на художествената му стойност във виртуалния свят, губейки живия емоционален контакт с публиката. Това е и най-ценния принос в дисертацията. Ще си позволя да добавя, че реално погледнато творческият продукт е завършен с представянето и възприемането му от слушателя, а живата връзка изпълнител/творец и публика е двояк емоционално зареждащ аспект с много позитиви в процеса на креация! Това са въпросите, които мотивират дисертанта да напише настоящия труд, правейки сравнителен анализ между минало и настояще, разглеждайки музикалното изкуство и в частност флейтовото като поява и усъвършенстване на конструкцията на инструмента, произведения, стилистика през различните епохи, композитори, флейтисти и т.н.

В първа глава – „Историческо развитие на флейтата“, хронологично е разгледана появата и усъвършенстването на флейтата в най-важните моменти от развитието ѝ. Засегнати са френската, английската и немската флейтови школи. Визирани са някои от емблематичните личности допринесли за усъвършенстването на инструмента, от епохата на Барока до днес, като: Ж. Отетер, П. Бюфарден, Й. Кванц, Й. Тромлиц, Ч. Никълсън, Т. Бьом, съвременните постижения на А. Купър, Е. Кингма и нейната система, Р. Дик и изобретената от него глисандо-лабия на главата на инструмента. Класифицирани са видовете флейти и са описани характеристиките им, отбелязано е отношението на композитори и флейтисти към новостите в конструкцията и качествата на напречната флейта.

При втора глава – „Стилове и промени“, докторантът анализира и систематизира стиловете и характерните особености влияещи върху интерпретацията през епохите от Барока до съвременността.

В подглавите хронологично са проследени, особеностите на епохите от Барока през Класицизма, Романтизма и музиката на XX и XXI век, подхождайки дедуктивно за всеки отделен период от общата характеристика на стила на епохата към спецификата на музикалното изкуство – музикални форми, значими композитори. Обърнато е внимание на флейтата в разглежданата епоха – изпълнители, композитори и произведения написани за инструмента от

френската, италианската и немската школи, както и важни за дадена епоха центрове определящи стила и характерните му черти. Направена е характеристика на изпълнителския стил през всеки период в сравнение с настоящето.

В пета подглава – „Каква е отговорността на флейтистите, които изпълняват музика от миналото и днешната музика“, дисертантът предлага разсъждения относно интерпретацията на старинна музика и подходът, който изпълнителят трябва да предприеме имайки предвид експресивните възможности на съвременната флейта.

Източници относно появата и усъвършенстване на инструмента, както и периодизацията, автори и изпълнители-флейтисти, репертоар, стилистиката и начини на интерпретация в определена епоха, касаещи разглежданата проблематика има много и доста подробни от различни националности. Всичко това е свързано с един от най-разискваните и анализирани проблеми, а именно художествено-интерпретационната природа на изпълнителското изкуство. С изключителна важност за оформяне на критерии при определяне на стил. Бих допълнил, че към разглежданите подходи – автентичен и съвременен, можем да прибавим и жанров синтез. Те са обусловени не само от нормите, породени от традициите на определена епоха приети като задължително правило, еталон за стойностна интерпретация, но и от изискванията на моментната ситуация, обстановка и идейност/философия.

В трета глава – „Сравняване вчера и днес. Изследване на постиженията спрямо очакванията“, са представени биографии на известни флейтисти през вековете. Разгледана е ролята на флейтиста-солист в съответствие със ситуацията и възможностите породени от традициите и начина на живот през различните епохи.

В трета подглава докторантът представя своите разсъждения за музиката във виртуалния свят – ползи и негативи, мястото на изпълнителя, терзанията и пречките, които го водят към определени решения свързани с реализацията му и пр.

В заключението е направено обобщение на разглежданата проблематика в музикалното изкуство.

Актуалността на темата на дисертационния труд „Ролята за флейтиста като солист през XVIII, XIX, XX век: компаративно изследване на постиженията спрямо очакванията“ е обусловена от динамиката в развитието на съвременното музикално изкуство и необходимостта от разглеждане, анализиране на богатството от стилове и подходите към тяхното изпълнение за постигане на стойностна и внушителна интерпретация, обновяване на методиката на преподаването им за всеки музикален инструмент, в частност флейтата, както и тяхното практическо приложение в съответствие със социокултурните и житейските предпоставки.

Приносителите на труда се изразяват в следното:

- проследява се ролята на флейтиста-солист от XVIII век до наши дни, чрез сравнителен анализ в търсене на прилики и разлики. Направен е паралел с развитието на инструмента, както и с връзката със социалните промени, рефлектиращи върху дейността на изпълнителя-флейтист с всички предизвикателства и отговорности. Авторът подчертава, че стремежът и целта през вековете е запазване на висококачествената музика за флейта, защитавайки тезата си и чрез емпиричния метод;

- разгледани са проблемите в съвременния изпълнителски процес породени от дигитализацията и технологичните постижения. Изтъкнат е фактът, че технологиите са препятствие за концертната дейност и живия досег и емоционално внушение. Предложени са подходи за колаборация между класическата концертна дейност и възможностите, които предоставят технологиите за създаване на иновативно съдържание, с цел съхраняване на същността и художествената стойност на музикалното изкуство. Като положителна страна е посочена възможността за намиране на произведение за флейта, богата информация касаеща различна проблематика;

- хронологично са представени и анализирани постиженията на най-важните флейтови школи и флейтисти, както и на произведения за флейта от разглежданите епохи. Чрез

историческия преглед на техническото усъвършенстване на инструмента, съвременните иновации, както и характеристика на видовете флейти, е доказана взаимовръзката между инструмент, изпълнител и композитор;

- изведени са предимствата и недостатъците – в социално-културен, изпълнителски и технологичен аспект, наложени от обстоятелствата в последните две години (Covid – 19). Предложени са различни решения за реализация в създалата се обстановка като: онлайн концерти, хибридни изпълнения и др. с цел съхраняване на изкуството в трудните условия, запазване и развие на художествената му стойност;

- в социологичен и философски аспект са направени разсъждения и изводи за същността и ролята на флейтиста в исторически план от епохата на Барока до съвременното ни. Изводите ще са полезни с разясняване на основни положения от практическата дейност, проблеми извън изпълнителството, с които музикантът се сблъсква в професионалната си работа и ще подпомогнат с насоките развитието на млади флейтисти. Направена е своеобразна характеристика на съвременния флейтист-солист – очакванията и постиженията;

- обърнато е внимание на проблема на интерпретацията на старинна музика, обусловена от традициите на различните изпълнителски школи, а също и от личния естетически вкус и култура на интерпретатора. Авторът се придържа към идеята за възможността за използване на двата подхода автентичен и съвременен.

В този труд е събрана, систематизирана и анализирана голяма по обем информация изказана в общо 122 страници, от които 108 основен текст. Обясненията за усъвършенстването на флейтата са обосновани с подходящи примери, 4 фигури включващи 22 на брой примера, допринасящи за създаване на още по-ясна представа за развитието на инструмента.

Авторефератът е изготвен според изискванията и акуратно отразява основните резултати, постигнати в дисертацията.

Убеден съм, че методическия труд, базиран на цялостно и детайлно проучване и лична практика на докторанта, ще провокира следващи научни изследвания и разработки, във връзка с тематиката. Поради тази причина, ще е от полза да бъде публикуван, за да стане достояние на по-широк кръг читатели. В тази връзка ще си позволя да направя следната препоръка: би било добре към всяка от разгледаните епохи да се добави кратък музикално-естетически и интерпретационен анализ на характерно флейтово произведение, обоснован с нотни примери.

Адмирации за прегледността, систематизацията, линковете към концертите и личния поглед относно терзанията и перипетиите на съвременните изпълнители, както и съжденията за музикалното изкуство и екзистенциалните въпроси будещи тревога относно съществуването и запазването на художествената му стойност.

В заключение ще изтъкна, че дисертационния труд на Мирна Мликота-Диздаревич на тема „Ролята за флейтиста като солист през XVIII, XIX, XX век: компаративно изследване на постиженията спрямо очакванията“, ме впечатли с екзистенциалните разсъждения върху една изключително важна проблематика за изпълнителите, философския поглед, систематизацията на разглежданата тематика, анализите и научно-теоретичната обосновка. От изложеното в труда е видно, че Мирна Мликота-Диздаревич е музикант със солидна музикално-теоретична подготовка и активна изпълнителска и педагогическа практика. Считаю, че теоретичната разработка отговаря на предявените от ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Това ми дава основание да предложа на уважаемото научно жури да присъди на Мирна Мликота-Диздаревич образователната и научна степен „доктор“.

09.03.2022 г.

Изготвил рецензията:

(проф. д-р Борислав Ясенов)